

Čelkově jde o mimořádně hodnotnou práci. Domnívám se, že by měla být vydána ještě v jiné edici, aby byla zpřístupněna většímu počtu studentů (a nejen studentů). Knižka je rozsahem malá (asi 100 malých stránek), což mě přivádí k dalšímu kladu: pozoruhodné skloubení tří těžko sladitelných vlastností: malý rozsah, obsažnost, čtivost. Libovolná kombinace dvou z nich je obvykle na úkor té třetí. Ne zde.

P. MATERNA

* Masarykova univerzita, Brno 2005, 105 s.

Josef Ludvík Fischer: Listy o druhých a o sobě*

Když se před dvanácti lety slavilo 100. výročí narození J. L. Fischera, profesora Masarykovy univerzity i Univerzity Palackého, jejímž byl v letech 1946 – 1949 rektorem, vědělo se o existenci jeho paměti. Jejich těžkou cestu do tisku (v podstatě už od konce padesátých let) popisuje v ediční poznámce Jiří Opelík, který se stal jejich editorem. Rozsáhlá kniha konečně vloni vyšla a jistě se stane významným pramenem nejen pro poznání Fischerovy osobnosti, ale také pro poznání kulturního života v období konce Rakouska-Uherska a za první republiky. Dál její časový záběr nezasaahuje, takže se už bohužel nic nedovídáme o Fischerově nizozemské emigraci (vyjma tragické epizody v samotném Holandsku, která je přeložena z tamních novin) ani o jeho působení v poválečném Československu. To velice stručně přibližuje J. Opelík ve své poznámce.

Kniha je rozdělena do dvou dílů: I. Léta neklidu a hledání, II. Cesta k sobě. První z nich zachycuje krátce historii rodiny a léta dětství, mládí a studii na pražské univerzitě až do jeho odchodu na knihovnické místo v Olomouci, kam byl Fischer poslán z trestu za své – i na první republiku – neortodoxní názory. Díl druhý se zabývá jeho působením v Olomouci a v Brně a končí šokem z přijetí mnichovského diktátu v září 1938.

Samotný název Fischerovy práce v mnohém odpovídá jejímu obsahu. Nejde sice o dopisy, jak by mohlo napovídat slovo „listy“, ale o stránky, v nichž Fischerova osobnost a jeho

soukromé osudy mnohdy ustupují do pozadí a před ně se dostávají reflexe doby, v níž se kniha odehrává. Osobnosti profesorů a kolegů, politická situace, kulturní dění tvoří rámec odborného a politického vyzrání autora. Jeho reakce na ně zprostředkují rozsáhlé výtahy z jeho tehdejších prací a někdy i posudky, které se opět vztahují k Fischerovým pracím. Už jenom tím bude kniha přínosem nejenom pro badatele fischerovské, ale i pro všechny zájemce o dobu, kterou Fischer popisuje.

J. L. Fischer se v knize jeví jako bohatá osobnost se zájmem o kulturní dění, s potřebou do něho zasahovat a být se o to, aby se společnost vytvářela do podoby, v níž by mohly být uspokojeny hmotné i duchovní potřeby člověka. Přes svou ambicióznost se nevábá pro tento cíl vzdát možností, které by mu méně konfliktní život přinášel. Ve své sebereflexi zobrazuje své hledání a tápání, na něž ovšem nahlíží s jistým nadhledem daným věkem, v němž svou práci psal. Ten, kdo se Fischerovým dílem zabývá podrobněji, bude muset její pasáže ovšem konfrontovat s jeho díly vyššími za první republiky. Už jenom proto, že byly psány s cílem vydat knihu v době, kdy nebylo možné psát o všem otevřeně. Ani za těchto podmínek však nebyl ochoten přistoupit na příliš velké kompromisy. I proto mohla jeho poslední kniha vyjít až nyní.

I. HOLZBACHOVÁ

* Praha, Torst 2005, 624 stran včetně obrazových příloh, bibliografie knižních děl, poznámek a jmenného rejstříku.

Brüner Beiträge zur Germanistik und Nordistik R 10*

O devatenáctý svazek sborníku „Brüner Beiträge zur Germanistik und Nordistik“ byli obohaceni nejen brněnští germanisté.

Úvodní medailonky věnovali autoři tentokrát dvěma stým výročním narozením: prof. *Leopolda Zatočila*, všestranného germanisty a dlouholetého vedoucího katedry brněnské germanistiky a literárního vědce a překladatele prof. *Karla Krejčího*. Pozornosti nesmí ujít

hold ložskému jubilantovi současného ústavu doc. **Jaromíru Zemanovi**.

V hlavní části sborníku nalezneme příspěvky lingvistické i literárněvědné věnované především současné germanistice.

Lingvistickou část otevírá obsáhlá stať **Karstena Rinase** *K flexi spjek z diachronního a pedolinguvistického pohledu*. Ze zajímavé syntézy generativistického popisu tohoto fenoménu mluvené němčiny a dokladů mj. jednoho ze stěžejních záznamů dětské řeči počátku 20. století (Ernst u. Gertrud Scupin: *Bubis erste Kindheit* [...]; *Bubi im vierten bis sechsten Lebensjahre* [...]) vyplývá, že (alespoň z generativistického pohledu) je naprosto legitimní považovat tvary typu „*wennste*“ za flexi těchto (tradičně neflektivních) slovních druhů. Autor však poukazuje na to, že nelze mluvit o celoněmeckém fenoménu. (Dokládá to mj. srovnáním úzu bavorské a berlínské němčiny.) Otázkou zůstává, zda by problematiku alespoň částečně nepomohl osvětlit reprezentativní korpus mluvené němčiny.

Dokonale strukturovaný článek **Jiřiny Malé** nás zve na pouť po moderní „frazeologické krajině“, líčí současný rozkvět disciplíny, ale poukazuje také na dluhy, které máme vůči této oblasti především v kontrastivním česko-německém výzkumu. Aplikovanou frazeologii – srovnáním výskytu frazeologismů v horoskopech německých a českých periodik – se ve svém výzkum věnovala **Elena Alfrahová** a přišla při něm na několik zajímavých postřehů, které by neměly uniknout nikomu, kdo se zabývá kontrastivním výzkumem němčiny a češtiny.

Vliv odborných slangů především technických oblastí na současnou němčinu výstižně popisuje příspěvek **Vlastimily Ptáčnickové**.

Sborník obsahuje tři články věnované oblasti lingvistiky textu v širším smyslu: **Anna Mikulová** zkoumá metaforičnost a ilokuční síly populárněvědných textů, **Gabriela Rykalová** prezentuje výsledky analýzy rakouských a německých novin, v níž se zaměřila na poměr žurnalistických a nežurnalistických druhů textů, a dokazuje, že hlavním cílem (jakýmsi „makrocílem“) denního tisku již není pouze záměr „informovat“. Popisem hyperboly jako jednoho z mikrotextových elementů v reklamních sloganech uzavírá **Hana Jílková** část sborníku věnovanou současné němčině.

Pohledu do historie jsou věnovány dva články: stať **Vlastimila Bromy**, v níž precizní analýzou zkoumá vztah německého rýmovaného překladu Dalimilovy kroniky s její německou předmluvou (tzv. „*Abrissem*“), a stať **Alexandry Andreasové**, která se (jako jediná zástupkyně nederlandistiky v tomto sborníku) věnuje o něco mladší problematice: významu slovesa „*moeten*“ v holandských textech 17. a 18. století. Výsledky dokládá na příkladech z obsáhlého korpusu, pečlivě je třídí do jednotlivých sémantických kategorií a na závěr je porovnává se současným významem.

Literárněvědná část sborníku prací se věnuje ve dvou článcích problematice projekce autorovy, resp. autorčiny identity do literárního díla: **Winfried Adam** nejdříve obecně popisuje problematiku autobiografičnosti v exilové literatuře a pak uvádí příklady z děl exilových spisovatelů Alexandra Granacha a Henryho Williama Katze, židovských autorů pocházejících z Haliče. Příspěvek jistě zajímavý nejen obsahově, ale i čtivostí textu.

Jana Hrdličková srovnává dvě díla Marie Luisy Kaschnitzové – její prvotinu *Liebe beginnt a rozhlasovou hru* *Gespräche im All* a poukazuje taktéž na autobiografické prvky v obou textech.

Identita, tentokrát z genderového pohledu, je tématem čtivého článku **Renaty Cornejo**. Zamýšlí se v něm nad vztahem a rolemi Jany a Soni v románu *Das andere Gesicht* současné rakouské spisovatelky Anny Mitgutschové.

Komparatistický příspěvek **Pavla Knápka** se dotýká taktéž identity – nyní však umělce jako postavy v literárním díle: autor trefně srovnává rysy postav umělců v dílech H. Ibse na a Th. Manna.

Sborník prací FF za rok 2005 přináší jak zajímavé výsledky výzkumu, tak i mnohé informace, které by neměly zůstat utajeny široké germanistické veřejnosti. Mnohé myšlenky v něm obsažené budou jistě inspirativní pro další výzkum. Světlo světa tedy spatřil další střípek poznání v oblasti (nejen české) germanistiky.

T. KAŇA

* Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, řada germanistická R 10, Masarykova univerzita v Brně, 2005, 238s.